

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**Прикарпатський національний університет**  
**імені Василя Стефаника**

**Навчально-науковий Інститут мистецтв**  
**Кафедра управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івентменеджменту**



**МАЛАНЮК Т.З.**  
**БАЗІНЯК І.І.**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**Навчально-методичний посібник**



**Івано-Франківськ**  
**2024**

УДК 338.48-32(075.8)

М 18

Рекомендовано до друку Вченою Радою Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.  
Протокол № 1 від 18 вересня 2024 р.

*Рецензенти:*

**Новосьолов О.В.**, кандидат історичних наук, доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

**Гуменюк Г.М.**, кандидат історичних наук, доцент кафедри туризмознавства і краєзнавства Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Маланюк Т.З., Базіняк І.І. Організація екскурсійної діяльності: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024. 30 с.

У навчально–методичному посібнику викладено методичний матеріал, тестові й індивідуальні завдання, питання для самостійної підготовки студентів, список рекомендованої літератури з дисципліни Організація екскурсійної діяльності. Згідно з навчальними програмами, матеріал посібника послідовно розкриває об’єкт–предметну сутність навчальної дисципліни, дає уяву про сутність екскурсійної діяльності та методику організації та проведення екскурсії.

Для студентів вищих навчальних закладів, які готуються працювати менеджерами соціокультурної діяльності, викладачів вузів, а також фахівців, що займаються екскурсійною діяльністю в Україні.

© Маланюк Т.З., 2024

Базіняк І.І., 2024

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024

## ЗМІСТ

<b>ПЕРЕДМОВА.....</b>	<b>4</b>
<b>СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....</b>	<b>5</b>
<b>МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ.....</b>	<b>11</b>
<b>ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....</b>	<b>13</b>
<b>ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....</b>	<b>15</b>
<b>ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ СТУДЕНТІВ.....</b>	<b>16</b>
<b>ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....</b>	<b>17</b>
<b>ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....</b>	<b>18</b>
<b>РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....</b>	<b>26</b>
<b>СЛОВНИК ТЕРМІНІВ.....</b>	<b>27</b>

## ПЕРЕДМОВА

Ряд соціальних процесів, що відбуваються у світі взагалі, і в нашій країні зокрема, приводять до значної активізації зацікавленості різних верств українського суспільства збереженням та використанням культурної спадщини для організації екскурсійної діяльності. Адже лише через неї може здійснюватись адекватна реконструкція об'єктивної картини тих подій та процесів, які в різний час відбувалися на українських теренах.

Матеріальною складовою частиною національної культурної спадщини є рухомі й нерухомі пам'ятки історії та культури. Ефективне використання в суспільному житті країни нашої культурної спадщини своєю основою має цілеспрямовану діяльність громадських організацій, державних органів, окремих громадян.

Саме завдяки їй вирішуються задачі як самоідентифікації усього нашого народу та окремих індивідів, виконання соціально-значимої функції підтримки стабільності і сталого суспільного розвитку, так і щодо заходів з охорони та збереження пам'яток, які забезпечували б не лише їхнє сучасне використання, але й передачу майбутнім поколінням.

Важливу роль у підготовці фахівців менеджменту соціокультурної діяльності посідає дисципліна «Організація екскурсійної діяльності».

Навчально-методичний посібник містить структурно-логічні блоки для проведення практичних занять, список рекомендованої літератури, тестові завдання, завдання для самоконтролю оволодіння навчальним матеріалом. Зазначені матеріали спрямовані на методичне забезпечення вивчення дисциплін.

Навчально-методичний посібник надає можливість ґрунтовніше сприймати матеріал навчальної дисципліни, системно та всебічно готуватись до практичних занять, самостійно досліджувати процеси, що відбуваються в соціокультурної діяльності.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ  
ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**



**Навчально-науковий інститут мистецтв**

**Кафедра Управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та  
івентменеджменту**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**Рівень вищої освіти – бакалавр**

**Освітня програма «Менеджмент соціокультурної діяльності»**

**Спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності**

**Галузь знань 02 Культура і мистецтво**

**Затверджено на засіданні кафедри Протокол №1  
від 30 серпня 2024 р.**

**м. Івано-Франківськ – 2024**

1. Загальна інформація
2. Анотація до навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Програмні компетентності та результати навчання
5. Організація навчання
6. Система оцінювання навчальної дисципліни
7. Політика навчальної дисципліни
8. Рекомендована література

<b>1. Загальна інформація</b>	
<b>Назва дисципліни</b>	Організація екскурсійної діяльності
<b>Викладач (-і)</b>	Маланюк Тарас Зіновійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івентменеджменту
<b>Контактний телефон викладача</b>	+380975952780
<b>E-mail викладача</b>	<a href="mailto:taras.malaniuk@pnu.edu.ua">taras.malaniuk@pnu.edu.ua</a>
<b>Формат дисципліни</b>	очний/заочний
<b>Обсяг дисципліни</b>	3 кредити ECTS, 90 год.
<b>Посилання на сайт дистанційного навчання</b>	<a href="https://d-learn.pnu.edu.ua">https://d-learn.pnu.edu.ua</a>
<b>Консультації</b>	Консультації проводяться відповідно до графіку консультацій, розміщеному на інформаційному стенді кафедри
<b>2. Анотація до навчальної дисципліни</b>	
<p>Програма курсу побудована з урахуванням нової ролі людини у сучасному суспільстві, з необхідністю формувати у випускника уміння адаптуватися до умов професійної діяльності. Основними завданнями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- формування у здобувачів фахової передвищої освіти знань про основні віхи з історії екскурсійної справи в Україні;</li> <li>- здатність формування історичного мислення, вмінню аналізувати, систематизувати та узагальнювати явища й події та їх причинно-наслідкові зв'язки;</li> <li>- прослідкувати місце, роль та функції екскурсознавства серед інших гуманітарних дисциплін.</li> </ul>	
<b>3. Мета та цілі навчальної дисципліни</b>	
<p>Метою вивчення навчальної дисципліни є: ознайомити з теоретико-методологічними, нормативно-правовими, організаційно-методичними засадами та формування професійних знань і практичних навичок, що дають змогу самостійно організувати й планувати екскурсійну діяльність; розробляти й проводити екскурсії; здійснювати екскурсійне обслуговування.</p> <p>Теоретичні знання, під час вивчення дисципліни, повинні сприяти формуванню чіткого уявлення про шляхи соціокультурного розвитку суспільства, його закономірності та відмінності, що дасть змогу не лише визначити негативні та позитивні тенденції цього процесу, але й усвідомити можливі шляхи перспективних напрямків розвитку.</p>	
<b>4. Програмні компетентності та результати навчання</b>	
<p>Інтегральна компетентність:</p> <p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичних проблем у соціокультурній сфері, у галузі освіти і науки, креативної економіки та культурних практик, що передбачає застосування теорій та методів менеджменту культури і мистецтва та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>Загальні компетентності:</p> <p>ЗК 5. Здатність виявляти, використовувати, інтерпретувати, критично аналізувати джерела інформації в області менеджменту соціокультурної сфери.</p> <p>ЗК 6. Здатність критичного усвідомлення специфічності та взаємозв'язку між культурними,</p>	

соціальними та економічними процесами.			
ЗК 7. Здатність до формування світогляду щодо розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури.			
ЗК 8. Здатність побудувати ефективну систему інформаційних ресурсів, необхідну для формування інформаційно-правової основи прийняття управлінських рішень у сфері соціокультурної діяльності.			
ЗК 9. Уміння забезпечувати якісне виконання завдань професійної діяльності на основі інструкцій, методичних рекомендацій, встановлених норм, нормативів.			
Фахові (спеціальні) компетентності :			
СК 19. Здатність критично усвідомлювати взаємозв'язок між культурними, соціальними та економічними процесами.			
СК 22. Вміння використовувати адекватний професійний інструментарій для розробки та оперативного управління соціокультурними проектами.			
СК 29. Здатність виявляти, використовувати, інтерпретувати, критично аналізувати джерела інформації в області менеджменту соціокультурної сфери.			
Програмні результати навчання:			
РН 3. Організувати професійний час.			
РН 6. Класифікувати та знаходити інноваційні рішення для створення, реалізації і забезпечення соціокультурних потреб людини.			
РН 17. Формувати професійні мережі, адвокації та лобіювати інтереси проєкта/сектора (галузі).			
<b>5. Організація навчання</b>			
Обсяг навчальної дисципліни – 90 год.			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		12	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		18	
самостійна робота		90	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»	1	Нормативний (цикл загальної підготовки)
Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб
Тема 1. Експерсія та її сутність.	2	2	10
Тема 2. Класифікація експерсій.	2	2	10
Тема 3. Методика розробки експерсій.	2	4	20
Тема 4. Технологія підготовки інноваційного експерсійного продукту.	2	4	20
Тема 5. Документація експерсії.	2	4	20
Тема 6. Методика проведення експерсій.	2	2	10
ЗАГ.	12	18	90

<b>6. Система оцінювання навчальної дисципліни</b>	
Загальна система оцінювання курсу	<p>Форми контролю знань студентів:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- поточний;</li> <li>- підсумковий семестровий (екзамен).</li> </ul> <p>Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою на основі 100-бальної системи.</p> <p>(п. 8.3. Види контролю «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (Наказ ректора № 417 від 03.07.2023 р.).</p> <p>100-бальна шкала переводиться у відповідну національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F).</p> <p>Загальні 100 балів включають:</p> <p><b>Поточний контроль</b> проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки студентів із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях. Оцінки у національній шкалі («відмінно» – 5, «добре» – 4, «задовільно» – 3, «незадовільно» – 2), отримані студентами, виставляються у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи (питома вага оцінки – 50%).</p> <p><b>Контроль самостійної роботи</b> дозволяє оцінити рівень сформованості відповідних компетентностей. Виконується на платформі D-Learn за тематикою курсу (оцінюється від 0 до 10 балів) та у формі есе (письмова робота в електронному вигляді) – (оцінюється від 0 до 5 балів). Загальна питома вага оцінки за контроль самостійної роботи – 15 %.</p> <p><b>Семестрова контрольна робота</b> – дозволяє оцінити рівень сформованості відповідних компетентностей. Виконується на платформі D-Learn за тематикою курсу. Питома вага оцінки – 15%.</p> <p><b>Тестовий контроль</b> проводиться двічі за семестр. Кожен з яких оцінюється у 10 балів. Загальна максимальна кількість балів, відповідно, 20.</p> <p><b>Підсумковий семестровий контроль</b> – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті. Підсумковий семестровий контроль – сума балів поточного контролю, семестрової контрольної роботи та контролю самостійної роботи. Підсумковий семестровий контроль виносяться на останню академічну годину (практичне заняття) опанування курсу.</p>
Вимоги до письмової роботи	Письмова робота включає певні теми завдань за тематикою курсу.
Практичні заняття	Оцінюється у п'ятибальній шкалі Поточні оцінки, які отримуються під час практичних занять, сумуються й множаться на коефіцієнт.
Умови допуску до підсумкового контролю	Отримання інтегральних результатів до останнього заняття – 25 балів. Студентам, які мають пропуски, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами.

<b>7. Політика навчальної дисципліни</b>	
Письмові роботи	Робота виконана на певну тему обсягом не більше 4 сторінок
Академічна доброчесність	Атмосферу довіри, взаєморозуміння, взаємоповаги потрібно будувати щоденно. Політика ректорату спрямована на академічну доброчесність, прозорість та законність діяльності. Задля цього розроблено та впроваджено «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», «Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», «Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» і опубліковано їх на сайті. В університеті академічна доброчесність передбачається за замовчуванням. Це означає, що всі здані роботи є результатом вашої розумової праці та творчості. Якщо ви подали роботу когось іншого, повністю або частково, без належного цитування, завдання буде оцінене в 0 балів (без права перездачі)
Відвідування занять	Усі студенти, незалежно від форми навчання, зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю. Відпрацювання пропущених занять відбувається у перший день за графіком консультацій викладача з навчальної дисципліни, за винятком поважної причини у студента (документальне підтвердження) згідно «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (п.4)».
Неформальна освіта	Зараховуються як підсумковий контроль, результати онлайн курсів на платформах Coursera, Prometheus, які відповідають програмі навчальної дисципліни. Рекомендовані: 1. Україна на шляху до ЄС <a href="https://certs.prometheus.org.ua/cert/df65db9731c9461a9523eb025e2f52bd">https://certs.prometheus.org.ua/cert/df65db9731c9461a9523eb025e2f52bd</a> 2. Вибрані питання європейської історії. <a href="https://prometheus.org.ua/prometheus-free/europe-history/">https://prometheus.org.ua/prometheus-free/europe-history/</a> 3. Історія: зародження української нації. <a href="https://courses.ed-era.com/courses/EdEra/hi102/Hi102/about">https://courses.ed-era.com/courses/EdEra/hi102/Hi102/about</a> 4. Освітні інструменти критичного мислення. <a href="https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+CTFT102+2018_T3">https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+CTFT102+2018_T3</a>
<b>8. Рекомендована література</b>	
<p><i>Основна:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Організація екскурсійної діяльності : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Л. А. Слатвінська. Умань : Візаві, 2022. 205 с.</li> <li>Організація екскурсійної діяльності : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 «Туризм» / уклад. Н. В. Аксьонова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 232 с.</li> <li>Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 24</li> </ol>	

«Сфера обслуговування» спеціальності 242 «Туризм» освітньої програми «Туризм». Укладач: М.В. Грабар. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ». 2021. 43 с.

4. Організація екскурсійної діяльності : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 242 «Туризм» першого (бакалаврського) рівня / уклад. О. О. Ахмедова. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 44 с.

5. Закон України Про туризм зі змінами 2022 рік №324/95-ВР від 15.09.1995, редакція від 16.10.2020 [https://urst.com.ua/act/pro\\_turyzm](https://urst.com.ua/act/pro_turyzm)

6. Торяник В. М., Хрідочкін А. В., Джинджоян В.В. Екскурсологія : підручник. За заг. ред. доктора юридичних наук, професора, В.О. Негодченка. Дніпро : ДГУ, 2022. 370 с.

7. Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій. / Н.А. Леоненко. Харків: НУЦЗУ, 2019. 167 с.

8. Богатирьова Г. А., Ніколайчук О. А., Романуха О. М. Організація туристичної діяльності: методика та практика: навч. посіб. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 159 с.

*Додаткова:*

1. Кіптенко В.К., Малиновська О.Ю. Організація екскурсійних послуг : підручник. Херсон : Олді-плюс, 2018. 518 с.

2. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство: навч. посіб. 2-ге, перероб. і доп. Київ : Альтерпрес РА, 2012. 444 с.

3. Семенов В. Ф., Дишкантюк О. В., Олійник В. Д. Туристичне країнознавство : навч. посіб. 2-ге вид., доповнене та виправлене, стереотипне / за ред. В. Ф. Семенова. Херсон : Грін Д. С., 2017. 391 с.

4. Слатвінська Л. А. Організація екскурсійної діяльності: економічний вектор. Ефективна економіка. 2017. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

5. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168>

6. Устименко Л. М., Булгакова Н. В. Основи туризмознавства: практикум. Київ : Ліра-К, 2018. 79 с.

***Інформаційні ресурси:***

1. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) /

Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>

2. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського / Режим доступу:

<http://www.nbuv.gov.ua>

3. Наукова бібліотека Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаніка. Режим доступу: URL <http://lib.pnu.edu.ua/>

**Маланюк Т.З.** – к.п.н., доцент, доцент кафедри управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івентменеджменту.

## **МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ**

Лекції займають важливе місце у вивченні дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» студентами ОП «Менеджмент соціокультурної діяльності». Вони є основою та інструментом, які допомагають студентам ефективно орієнтуватися у навчальному процесі, надаючи знання, необхідні для подальшого глибшого вивчення предмета, а також роз'яснюючи складні поняття та положення. Активна участь студентів у лекціях є запорукою успішного засвоєння необхідного обсягу знань, що сприятиме формуванню кваліфікованого спеціаліста з відповідним рівнем знань і навичок. На початку лекції викладач зазвичай оголошує тему, план проведення та рекомендує навчальну літературу і джерела. Під час лекції студенти повинні уважно слухати викладача, аналізувати отриману інформацію та конспектувати найважливіші моменти. Наприкінці лекції студенти мають можливість задати викладачеві питання для роз'яснення незрозумілого. Належне ведення конспекту під час лекції сприятиме збереженню необхідної інформації та надасть йому змогу в подальшому проаналізувати її. Уважне ведення конспекту під час лекції допоможе зберегти важливу інформацію та дозволить в подальшому її проаналізувати.

### **Робота над конспектами лекцій**

Під час підготовки до семінарських та практичних занять студент уважно переглядає свій конспект лекції та повторно аналізує отриману інформацію. При вивченні матеріалу лекції він порівнює викладене на лекції з тим, що він законспектував, відповідно до плану семінарського заняття, який міститься в навчально-методичному комплексі та методичних матеріалах для проведення семінарів і практичних занять з обраної дисципліни. Якщо в конспекті відсутній матеріал з окремих питань лекції, або якщо певні питання розкриті не повністю, або ж винесені на самостійне опрацювання чи написання реферату, студенту необхідно звернутися до рекомендованих підручників, навчальних посібників, статистичних даних тощо.

### **Робота з навчальною, науковою літературою, джерелами**

Працюючи з підручниками, навчальними посібниками, джерелами та інтернет-ресурсами, а також науковою і спеціалізованою літературою, важливо отримати максимальну кількість теоретичних знань і необхідних відомостей. Перш ніж почати роботу з цими джерелами, студент повинен ознайомитися з їх змістом, щоб визначити, чи варто їх опрацьовувати і чи мають вони відношення до вивченого курсу. Лише після цього можна вибрати відповідні

матеріали для вивчення (глави, розділи тощо) і розпочати їх детальне вивчення. Під час опрацювання матеріалу важливо з'ясувати суть вивченого питання, не оминаючи визначення незрозумілих чи нових слів і термінів, а також роз'яснюючи їх значення за допомогою словників, довідників або контексту речення.

При вивченні матеріалів з підручників, навчальних посібників, а також під час роботи з науковою та спеціалізованою літературою важливо аналізувати прочитане в контексті прослуханих лекцій та зроблених конспектів. Необхідно робити логічні висновки і записувати незрозумілі моменти для подальшого їх обговорення на практичних заняттях. Тому, під час опрацювання матеріалів, студентам рекомендується розробити зручну для себе систему позначок, яка може включати підкреслення, нотатки на полях книг або нормативно-правових актів, виписки, використання маркерів різних кольорів, формулювання інших авторів та посилання на різні джерела, а також запис важливих відомостей на окремих аркушах. Це допоможе ефективно фіксувати опрацьований матеріал. Окрім того, під час роботи з науковою та спеціалізованою літературою студент може знайти посилання на джерела, які не зазначені в навчально-методичному комплексі. Це, безумовно, є корисним для самостійного та глибшого вивчення правового матеріалу.

## **ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ** **(плани практичних занять)**

### **ЗАНЯТТЯ №1.**

#### **ТЕМА: ЕКСКУРСІЯ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ**

1. Основні визначення екскурсії.
2. Ознаки екскурсії, їх характеристика
3. Екскурсійний процес, його складові.
4. Вимоги до екскурсії.
5. Мета, завдання та форми проведення екскурсії.
6. Функції екскурсії

### **ЗАНЯТТЯ №2.**

#### **ТЕМА: КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКСКУРСІЙ**

1. Етапи удосконалення класифікації екскурсій.
2. Сучасна класифікація екскурсій.
3. Класифікація екскурсій залежно від змісту, тематики, складу учасників, місця проведення, способу пересування, форми проведення, тривалості.
4. Характеристика екскурсії залежно від групових ознак.
- 5.

### **ЗАНЯТТЯ №3.**

#### **ТЕМА: МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ЕКСКУРСІЙ.**

1. Загальна та часткова екскурсійні методики.
2. Структура методики екскурсійної роботи.
3. Вимоги екскурсійної методики.
4. Особливості екскурсійної методики у різних видах екскурсій.
5. Напрями підвищення якості методичної роботи в екскурсійних установах.
6. Науково-методична література.
- 7.

### **ЗАНЯТТЯ №4.**

#### **ТЕМА: ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ ІННОВАЦІЙНОГО ЕКСКУРСІЙНОГО ПРОДУКТУ.**

1. Організація та зміст процесу розробки нової екскурсії.
2. Творча група, її склад.
3. Основні етапи підготовки екскурсійного продукту.
4. Маркетинговий аналіз середовища екскурсійної діяльності.
5. Формулювання теми, мети і завдань екскурсії, з'ясування інноваційних переваг екскурсійного продукту.
6. Визначення можливостей проведення екскурсії за темою на визначеній території, характеру та форми екскурсії, цільової аудиторії продукту.
7. Відбір літератури та складання бібліографії.
8. Пошуки інших джерел екскурсійного матеріалу (літературних, архівних, статистичних тощо). Аналіз джерел інформації.
- 9.

### **ЗАНЯТТЯ №5.**

#### **ТЕМА: ДОКУМЕНТАЦІЯ ЕКСКУРСІЙ.**

1. Укладання документації екскурсії (технологічної карти, таблицю екскурсії).
2. Індивідуальний текст екскурсії, його особливості.
3. Структура тексту.
4. Затвердження екскурсії і впровадження її у сферу екскурсійного обслуговування.

### **ЗАНЯТТЯ №6.**

#### **ТЕМА: МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ.**

1. Методичні прийоми в екскурсії як засіб дій екскурсовода, їх класифікація.
2. Методичні прийоми показу, розповіді, руху.
3. Особливі методичні прийоми в екскурсіях.
4. Засвоєння екскурсоводом методичних прийомів.

## ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Історія екскурсійної справи
2. Екскурсія та її сутність
3. Класифікація екскурсій
4. Психологія в екскурсійній справі.
5. Педагогіка в екскурсійній справі.
6. Методика розробки екскурсій.
7. Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту.
8. Відбір та вивчення екскурсійних об'єктів.
9. Документація екскурсії.
10. Методика проведення екскурсій.
11. Методика екскурсійного показу.
12. Методичні прийоми розповіді.
13. Дифенційований підхід до екскурсійного обслуговування різних верств населення
14. Професійна майстерність екскурсовода.
15. Основи спеціалізації роботи екскурсовода.
16. Управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах.
17. Організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної справи в Україні.
18. Інструменти сучасного менеджменту екскурсійної діяльності.

## ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

1. Класифікація екскурсій. Основні ознаки класифікації екскурсій.
2. Класифікація екскурсій за змістом.
3. Оглядова екскурсія, її особливості.
4. Тематична екскурсія, її особливості, групи тематичних екскурсій.
5. Класифікація екскурсій за складом учасників.
6. Класифікація екскурсій за місцем проведення.
7. Історія екскурсійної справи.
8. Туристсько-екскурсійні організації.
9. Організація екскурсійної роботи на туристичних підприємствах.
10. Сутність екскурсійної методики її вимоги.
11. Технологія підготовки нової екскурсії.
12. Етапи підготовки екскурсії.
13. Тема і підтема екскурсії. Їх різниця й співвідношення.
14. Визначення мети й завдань екскурсії.
15. Види екскурсійних об'єктів.
16. Принципи відбору екскурсійних об'єктів для показу в даній екскурсії.
17. Картка об'єкта.
18. Упорядкування маршруту екскурсії. Вимоги до маршруту.
19. Значення етапу об'їзду й обходу маршруту.
20. Індивідуальний і контрольний тексти.
21. «Портфель екскурсовода».

## ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ДИСЦИПЛІНИ

1. Історія екскурсійної справи
2. Екскурсія та її сутність
3. Класифікація екскурсій
4. Психологія в екскурсійній справі.
5. Педагогіка в екскурсійній справі.
6. Методика розробки екскурсій.
7. Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту.
8. Відбір та вивчення екскурсійних об'єктів.
9. Документація екскурсії.
10. Методика проведення екскурсій.
11. Методика та техніка проведення екскурсій.
12. Методика екскурсійного показу.
13. Методичні прийоми розповіді.
14. Дифенційований підхід до екскурсійного обслуговування різних верств населення
15. Професійна майстерність екскурсовода.
16. Особливості проведення екскурсій в музеях.
17. Основи спеціалізації роботи екскурсовода.
18. Організація екскурсійної роботи.
19. Особливості проведення різних видів екскурсій
20. Управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах.
21. Об'єкти та основні напрями екскурсійної роботи.
22. Організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної справи в Україні.
23. Інструменти сучасного менеджменту екскурсійної діяльності.
24. Методичне забезпечення екскурсії
25. Технічні навички екскурсовода
26. Технічне забезпечення екскурсії.

## ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

### 1. Одним із прийомів реконструкції є

1. прийом зорового монтажу
2. прийом панорамного показу
3. прийом локалізації подій
4. прийом абстрагування

### 2. Контрольний текст екскурсії - це

1. відомості, що характеризують екскурсійний об'єкт
2. підібраний і вивірений за джерелами матеріал, що розкриває тему
3. рекомендації з проведення екскурсії
4. готова до виконання розповідь

### 3. Яке з понять включає в себе культура мови

1. змістовність
2. розмаїтість, виразність, правильність
3. вплив мови
4. логічність

### 4. Питання, що задаються учасниками екскурсії по темі, мають відношення

1. до методики проведення екскурсії
2. до техніки проведення екскурсії
3. до контрольного тексту
4. серед перерахованих варіантів немає вірних

### 5. Екскурсійні об'єкти класифікуються

1. за ступенем збереженості
2. за популярності об'єктів
3. за пізнавальної цінності
4. за побудовою

### 6. Завдання прийому новизни матеріалу

1. допомогти екскурсантам стати учасниками тієї події, якому присвячена екскурсія
2. зробити сприйняття спостережуваного ефективнішим
3. дати можливість відтворити картину подій
4. зняти втому

### 7. Огляд в відміну від показу

1. багатоплановий процес вилучення зорової інформації з об'єктів
2. може бути визначений як поверхневе позапланове знайомство з пам'ятками
3. характеризується пасивним сприйняттям
4. характеризується довільним сприйняттям

### 8. Прийом пояснення

1. форма викладу матеріалу
2. побудований на визначенні відмітних властивостей і якостей предмета
3. ставить своїм завданням надати допомогу в правильному відображенні об'єкта у свідомості екскурсантів
4. форма огляду об'єкта

#### **9. До особливих методичним прийомів відноситься**

1. прийом відступу
2. прийом дослідження
3. прийом проблемної ситуації
4. прийом цитування

#### **10. Прийом зорової реконструкції**

1. дає можливість екскурсантам спостерігати вид місцевості
2. широко використовується при показі пам'ятних місць, де проходили військові битви
3. передбачає перехід від загального до приватного
4. дається певна оцінка об'єкта

#### **11. Жести, які допомагають екскурсантам подумки уявити зовнішній вигляд втраченого будівлі, називаються**

1. вказівні
2. просторові
3. реконструювання
4. означальні

#### **12. У картку об'єктів вносяться дані**

1. історична подія, з яким пов'язаний пам'ятник
2. тільки сучасна назва об'єкта
3. тільки первинна назва об'єкта
4. тільки народна назва об'єкта

#### **13. Серед груп вказівок екскурсовода виділяють**

1. пропонують попередньо вивчити особливості об'єкта
2. рекомендуючі порівняти даний об'єкт з яким-небудь іншим
3. пропонують самостійно розглянути об'єкт
4. рекомендують вивчити об'єкт за джерелами

#### **14. У яких екскурсіях застосовуються конструктивні жести**

1. архітектурно-містобудівні
2. виробничо-історичних
3. історико-театральних
4. музейних

#### **15. Одне із завдань - «портфеля екскурсовода» полягає у**

1. відборі правил техніки ведення екскурсії
2. визначенні прийомів збереження уваги

3. відновленні відсутніх ланок при показі
4. відборі правил розповіді

#### **16. Відповідно до класифікації екскурсій за формою проведення одним з видів є**

1. екскурсія-консультація
2. екскурсія в історичні музеї
3. комплексна екскурсія
4. логічна екскурсія

#### **17. Композицією екскурсії називають**

1. предмет показу і розповіді
2. задум екскурсії
3. розташування, послідовність і співвідношення підтем
4. допомогти екскурсантам правильно оцінити об'єкт

#### **18. Який з логічних переходів є найбільш ефективним**

1. формальний перехід
2. пов'язаний з темою
3. формальний і ув'язаний з темою переходи мають однаковою ефективністю
4. перехід на особистості

#### **19. Екскурсійна методика – це**

1. сукупність ознак екскурсії;
2. характерні та супутні методи;
3. стандартні методи ведення екскурсії;
4. сукупність чітких правил і вимог, що відносяться до екскурсії.

#### **20. Технологічна карта екскурсії – це**

1. технологічний документ, який визначає логічну послідовність огляду визначених об'єктів за маршрутом;
2. технологічний документ, який актуалізує зміст тексту екскурсії;
3. технологічний документ, який актуалізує зміст тексту екскурсії та наводить маршрут екскурсії;
4. технологічний документ, який визначає логічну послідовність огляду визначених об'єктів за маршрутом та схему маршруту.

#### **21. Вибрати правильне твердження**

1. контрольний текст – технологічний документ, який включає науковий, актуалізований зміст інформації, що надається екскурсантам;
2. контрольний текст – ретельно підібраний і вивірений по маршруту матеріал, який є основою щодо усіх екскурсій за даною темою;
3. контрольний текст – ретельно підібраний по джерелам матеріал, який є основою щодо усіх екскурсій за даною темою;
4. контрольний текст – ретельно підібраний і вивірений по джерелам матеріал, який є основою щодо розповіді.

#### **22. За змістом екскурсії класифікують за такими ознаками**

1. оглядові і тематичні;
2. музейні, виробничі, міські;
3. учбові, спеціальні, пробні;
4. за бажанням екскурсантів.

**23. Термін «екскурсія» має походження**

1. з латинської мови;
2. з французької мови;
3. з англійської мови;
4. з німецької мови.

**24. В якій з екскурсій не вказана форма її проведення**

1. екскурсія – лекція «Лівадійський палац»;
2. екскурсія по старовинному центру Києва;
3. екскурсія – масовка «Аккерманська фортеця»;
4. пішохідна екскурсія по Києво-Печерській Лаврі.

**25. З якої країни має походження термін «музей»?**

1. Греції;
2. Франції;
3. Італії;
4. Англії.

**26. Який документ визначає кваліфікацію екскурсовода**

1. відповідний диплом (сертифікат);
2. наряд-путівка;
3. бейдж екскурсовода;
4. ваучер.

**27. Хто затверджує технологічну карту екскурсії:**

1. керівник туристично-екскурсійного підприємства;
2. установи ДАІ;
3. замовник екскурсійних послуг;
4. український екскурсійно-методичний центр.

**28. Екскурсійний показ – це**

1. процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами одночасно;
2. процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами;
3. процес реалізації принципу науковості, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом;
4. процес реалізації принципу показу, наочний спосіб ознайомлення з ПНУ

**29. Показ об'єкта – це**

1. обов'язкова система дій екскурсантів;
2. наявність екскурсійного матеріалу щодо показу;
3. система цілеспрямованих дій екскурсовода та екскурсантів, спостереження об'єктів під керівництвом фахівця;
4. будь-яка форма дій екскурсовода щодо демонстрації об'єктів

**30. До умов показу належить**

1. правильно обрані точки показу;
2. споглядання;
3. одиничні прийоми;
4. вказівки екскурсантів.

**31. При показі об'єкту екскурсовод користується**

1. схемою послідовності дій;
2. вказівками екскурсовода;
3. довідкою;
4. часом показу.

**32. Згідно з класифікацією методичних прийомів екскурсії, прийом характеристики – це**

1. визначення відмітних властивостей та якостей предмета;
2. форма викладу матеріалу;
3. довідка про історичну подію;
4. довідка про зовнішні сторони об'єкта.

**33. Яку назву має комплекс заходів, спрямований на організацію проведення екскурсії і створення сприятливих умов для сприймання матеріалу?**

1. техніка проведення екскурсії;
2. екскурсійна методика;
3. екскурсійна діяльність;
4. технологія обслуговування.

**34. Яку графу не містить методична розробка екскурсії?**

1. «зупинки»;
2. «об'єкт показу»;
3. «методичні вказівки»;
4. «опис об'єкта».

**35. Який документ проектування екскурсії має обов'язків характер?**

1. картки екскурсійних об'єктів;
2. схема транспортного маршруту;
3. індивідуальний текст екскурсовода;
4. посадові інструкції екскурсовода.

**36. Екскурсознавство – це**

1. комплексна наукова дисципліна, що розкриває теорію екскурсійної справи, методика екскурсійної діяльності, узагальнюючу практику туристсько-екскурсійних підприємств із організації надання екскурсійних послуг, історію екскурсійної справи;
2. наукова дисципліна, що розкриває теорію головні етапи організації надання екскурсійних послуг в Україні;
3. наукова дисципліна, що розкриває теорію екскурсійної справи,;
4. наукова дисципліна, що розкриває методика екскурсійної діяльності.

**37. Які елементи не відносяться до екскурсійної теорії ?**

1. функції екскурсії, її основні ознаки та класифікації;
2. диференційований підхід до екскурсійного обслуговування;
3. практика проведення дитячих екскурсій;
4. основи професійної майстерності екскурсовода.

**38. Екскурсійна методика – це**

1. професійна майстерність екскурсовода;
2. сума методичних прийомів підготовки й проведення екскурсії;
3. вчення про метод;
4. класифікація екскурсій.

**39. З якого етапу починається розробка нової екскурсії?**

1. вибору теми
2. складання списку літератури
3. вибору об'єктів екскурсії
4. визначення цілей і задач екскурсії

**40. Який з наведених прийомів не відносять до методичних прийомів показу?**

1. локалізація подій;
2. попередній огляд;
3. опис;
4. екскурсійний аналіз

**41. Яку назву має прийом, що полягає у підборі витримок з художніх творів, спогадів, документів, статей для створення цілісної композиції?**

1. цитування;
2. літературний монтаж;
3. репортаж
4. інтерв'ю

**42. Яку графу не містить «Технологічна карта екскурсії»?**

1. «Місця зупинки»;
2. «Об'єкт показу»;
3. «Методичні вказівки»;
- 4 «Опис об'єкта»

**43. Що означає поняття «екскурсія» в перекладі з латинської мови?**

1. поїздка, вилазка;
2. зустріч;
3. відпочинок;
4. спосіб спілкування

**44. В замиській екскурсії на маршруті екскурсовод надає**

1. дорожню екскурсійну інформацію
2. здійснює розповідь
3. здійснює показ
4. розповідає цікаві історії

**45. Основними методичними прийомами, які використовуються в природознавчих і географічних екскурсіях є**

1. показ
2. розповідь
3. дорожня інформація
4. зорова реконструкція

**46. В оглядових географічних екскурсіях висвітлюються питання**

1. демографічні дані
2. біографія видатних мешканців краю
3. типи ландшафтів
4. пам'ятки старовини

**47. Гідрологічні екскурсії організовуються до**

1. ботанічних садів
2. водоспадів
3. геологічних відслонень
- 4 зоологічних парків

**48. В оглядових екскурсіях по місту найчастіше використовуються такі методичні прийоми показу**

1. зорова реконструкція
2. опис
3. цитування
4. екскурсійна довідка

**49. В основі побудови маршруту історичної екскурсії лежить принцип**

1. монографічний
2. хронологічний
3. тематичний
4. літературного монтажу

**50. До пам'яток монументально-образотворчого мистецтва в архітектурних екскурсіях належить**

1. архітектурні ансамблі і комплекси
2. житлові будинки
3. скульптура
4. громадські споруди

## РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- 1.Альтгайм Л. Б. Основи музейної та екскурсійної діяльності: курс лекцій. Тернопіль : Тернопільський нац. пед. університет ім. В. Гнатюка, 2007. 113 с.
- 2.Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство: навч. посіб. 2-ге, перероб. і доп. Київ : Альтерпрес РА, 2012. 444 с.
- 3.Богатирьова Г. А., Ніколайчук О. А., Романуха О. М. Організація туристичної діяльності: методика та практика: навч. посіб. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 159 с.
- 4.Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навч. посібн. 2-ге вид., допов. і доопрац. Херсон : Олді-Плюс, 2018. 247 с.
- 5.Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навч. посібн. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 178 с.
6. Кіптенко В. К., Малиновська О. Ю. Організація екскурсійних послуг: підручник. Херсон : Олді-Плюс, 2018. 516 с.
- 7.Любіцева О. О. Методика розробки турів: навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Альтерпрес, 2008. 300 с.
- 8.Любіцева О. О., Панкова В. Є, Стафійчук Є. В. Туристичні ресурси України: навч. посібн. Київ : Альтерпрес, 2007. 369 с.
- 9.Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг: навч.-метод. посіб. Одеса : Астропринт: 2011. 216 с.
- 10.Поколодна М. М. Організація екскурсійної діяльності: підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с.
11. Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. URL: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату>
12. Закон України «Про туризм» : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95>
13. Алексєєнко Л. М., Божук Т. І., Брич В. Я. Організація туризму: підручник / за заг. ред. В. Я. Брича. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 447 с.
14. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності / за заг.ред. Орлова В. Ф. Київ: Грамота, 2006. 264 с.
15. Семенов В. Ф., Дишкантюк О. В., Олійник В. Д. Туристичне країнознавство : навч. посіб. 2-ге вид., доповнене та виправлене,стереотипне / за ред. В. Ф. Семенова. Херсон : Грінь Д. С., 2017.391 с.
16. Слатвінська Л. А. Організація екскурсійної діяльності: економічний вектор. Ефективна економіка. 2017. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>
17. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168->
18. Устименко Л. М., Булгакова Н. В. Основи туризмознавства: практикум. Київ : Ліра-К, 2018. 79 с.
19. Чагайда І. М., Грибанова С. В. Екскурсознавство: навч. посіб. Київ: ІТФПУ, 2004. 240 с.
20. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) / Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>
21. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського / Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
22. Наукова бібліотека Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Режим доступу: URL <http://lib.pnu.edu.ua/>

## СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

**Безпосередня розробка самої екскурсії** – другий етап розробки екскурсії, що включає складання екскурсійного маршруту, обробку фактичного матеріалу, роботу над змістом екскурсії, її основною частиною, що складається з декількох основних питань; написання контрольного тексту, роботу над методикою проведення екскурсії; вибір найбільш ефективних методичних прийомів показу і розповіді під час проведення екскурсії; підготовку методичної розробки нової екскурсії, написання екскурсоводами індивідуальних текстів.

**Ведуча підтема** – композиційний центр екскурсії, навколо якого будується вся розповідь екскурсії, що сприяє глибшому розкриттю змісту екскурсії, робить її переконливою і такою, що запам'ятовується.

**Виразність об'єкту** – взаємодія об'єкту з фоном, навколишнім середовищем – будівлями, спорудами, природою.

**Діяльність екскурсантів** – вираження активності в таких активних формах, як спостереження, вивчення, дослідження об'єктів.

**Діяльність екскурсовода** – форма вираження активності, що складається з ряду дій, головні з них – підготовка і проведення екскурсій.

**Екскурсант** – особа, якій надаються послуги з організації подорожей на території України, що не перевищують 24 години, у супроводі фахівця екскурсовода за заздалегідь складеними маршрутами з метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури, природи, музеями, з визначними місцями тощо.

**Екскурсія** – цілеспрямований та запрограмований наочний процес пізнання особою оточуючого світу, побудований на поєднанні зорових, слухових та інших вражень, який проходить під керівництвом кваліфікованого фахівця – екскурсовода.

**Екскурсійна теорія** – це загальна сума теоретичних положень, які є основою екскурсійної справи, визначає головні напрямки її розвитку і удосконалювання.

**Екскурсійна методика** – це сума методичних прийомів підготовки та проведення екскурсії. Її головне завдання – реалізація досягнення цілей екскурсійного процесу – допомогти екскурсантам побачити, почути й відчувати зорові й словесні матеріали.

**Екскурсійна практика** – це власне проведення екскурсій спеціалістами відповідної кваліфікації, узагальнений накопичений досвід проведення екскурсій.

**Екскурсійний метод** – являє собою сукупність методичних прийомів, які застосовують на екскурсіях, є основою екскурсійного процесу і являє собою сукупність способів і прийомів повідомлення знань.

**Екскурсійна ситуація** – сукупність обставин, за яких різноманітність і організованість вражень екскурсантів робить сприйняття інформації більш глибоким і дієвим.

**Екскурсійна майстерність** – це особливий вид мистецтва, який крім власної специфічної професійної основи, включає елементи інших видів майстерності (педагогічної, лекторської та ін.). Така майстерність незаперечно визначається рівнем якості виконання тих методичних рекомендацій, які забезпечують високу якість подання екскурсійного матеріалу. В той же час, робота екскурсовода має творчий характер, який значною мірою реалізується завдяки особистим рисам екскурсовода.

**Екскурсовод** – фізична особа, що проводить діяльність, пов'язану з туристичним супроводом і яка в установленому порядку отримала дозвіл на право здійснення туристичного супроводу, крім осіб, які працюють на відповідних посадах підприємств, установ, організацій, яким належать чи які обслуговують об'єкти відвідування.

**Екскурсознавство** – комплексна наукова дисципліна, що розкриває сутність трьох основних взаємозв'язаних частин: теорію екскурсійної справи, методик екскурсійної діяльності та узагальнюючу практику туристко-екскурсійних підприємств, а також вивчає історію екскурсійної справи.

**Завдання екскурсії** – досягти цілей екскурсії шляхом розкриття її теми.

**Завдання методичних прийомів** – забезпечити найкращу дієвість екскурсійного методу повідомлення знань аудиторії.

**Загальна методика** – способи та вимоги навчання, які служать основою при вивченні багатьох наук (послідовність і чіткість викладу навчального матеріалу, його доступність для аудиторії).

**Заключна ступінь** – третій етап розробки екскурсії, що складається з прийому (захисту) екскурсії на маршруті.

**Індивідуальний стиль мовлення екскурсовода** – форми і прийоми розповіді, що характеризує рівень його професійної майстерності, мовну культуру.

**Класифікація** – це розподіл предметів, явищ, понять на класи, відділи, види залежно від їх загальних чи специфічних ознак. Екскурсії класифікуються за змістом, складом і кількістю учасників, місцем проведення, засобами пересування, тривалістю, формою проведення.

**Кульмінація** – я момент найвищого напруження в розвитку фабульної дії екскурсії.

**Композиція екскурсії** – розташування, послідовність і співвідношення підтем, основних питань, вступу й заключної частини екскурсії.

**Комунікативний компонент діяльності екскурсовода** – уміння встановити ділові відносини з групою, водієм автобуса, працівниками музею, методистами бюро, керівником методичної секції і з іншими екскурсоводами.

**Контрольний текст екскурсії** – технологічний документ, який включає науковий, актуалізований зміст інформації, наданої екскурсантам.

**Конструктивний компонент** – це уміння дібрати і правильно оформити екскурсійний матеріал, скласти план проведення екскурсії, схему використання методичного прийому, обміркувати зміст інформації.

**Маршрут екскурсії** являє собою найбільш зручний шлях проходження екскурсійної групи, що сприяє розкриттю теми.

**Мета екскурсії** – це те, задля чого показують екскурсантам екскурсійні об'єкти (пам'ятки історії й культури та ін.).

**Методика проведення екскурсії** – це вміння розкрити тему екскурсії, логічно структурувати екскурсійний матеріал, повно використати зорові та словесні докази на шляху досягнення поставленої екскурсійної мети.

**Міміка** – рухи м'язів обличчя, що виражають внутрішній стан, пережити людиною почуття, її настрої.

**Мовлення екскурсовода** – своєрідні форми й прийоми розповіді, а також такі особливості, як лаконічність, точність, логічність, образність, виразність, емоційність, вишуканість і багатство.

**Навички екскурсовода** – це автоматизоване вміння виконувати певні дії, що досягається кількаразовим повторенням тієї самої вправи. Для екскурсовода такими діями є процеси підготовки й проведення екскурсій

**Назва екскурсії** – це мовний вираз, який у прямій і непрямій формі позначає зміст екскурсії.

**Організаторський компонент** – це уміння здійснювати керівництво групою, організувати повідомлення інформації, скерувати увагу екскурсантів на певні об'єкти, забезпечити виконання програми обслуговування.

**Оглядова екскурсія** – багатотемна, багатопланова екскурсія, під час проведення якої використовується історичний і сучасний матеріал; будується на показі самих різних об'єктів (пам'яток історії та культури, будівель і споруд, природних об'єктів, місць знаменитих подій, елементів благоустрою міста, промислових і сільськогосподарських підприємств і т. д.).

**Оцінка екскурсії** – це висновки екскурсанта, до яких його підводить екскурсовод по завершенню екскурсії.

**Показ** – процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами одночасно (наприклад, з пам'ятником

архітектури або з архітектурним ансамблем). Показ може розглядатися як дія (або сума дій) екскурсовода, спрямована на виявлення сутності предмета.

**Показ на екскурсіях** – багатоплановий процес витягу зорової інформації щодо об'єктів, під час якого дії екскурсантів виконуються в певній послідовності, з конкретною метою.

**Показ об'єкта** – це система цілеспрямованих дій екскурсовода і екскурсантів, спостереження об'єктів під керівництвом кваліфікованого фахівця. Показ припускає аналіз об'єктів, активну самостійну роботу екскурсантів.

**«Портфель екскурсовода»** - комплекс інформаційних матеріалів (фотографій, копій документів, географічних карт, схем, репродукцій з картин тощо), використовуваних екскурсоводом у ході екскурсії.

**Предмет музеєзнавства** – коло об'єктивних закономірностей, які належать до процесів накопичення і збереження соціальної інформації, пізнання і передачі знань, традицій, уявлень і емоцій шляхом музейних предметів, до процесів виникнення, розвитку і суспільного функціонування музею, музейної справи.

**Предмет екскурсійної методики** – цілеспрямоване вивчення, систематизація, формулювання та застосування на практиці методів і засобів навчання і виховання, а також методичних прийомів, за допомогою яких екскурсійні працівники здійснюють свою діяльність

**Професійна майстерність екскурсовода** – це володіння комплексом спеціалізованим вмінь і навичок в екскурсійній діяльності, а також набір професійних якостей притаманних професії екскурсовод.

**Розповідь** – це індивідуальний текст екскурсовода, виконаний їм з дотриманням вимог усної публічної мови.

**Розподіл уваги** – здатність екскурсанта при одночасному спостереженні кількох об'єктів, які знаходяться в полі його зору, розподіляти свою увагу між цими об'єктами і правильно дозувати її з метою кращого засвоєння екскурсійного матеріалу.

**Сюжет** – подія або декілька подій, пов'язаних між собою.

**Технологічна карта екскурсії** – технологічний документ, який визначає логічну послідовність огляду визначних об'єктів на маршруті (примітка: технологічна карта включає просторово-часові характеристики окремих етапів екскурсії – тривалість, довжина, місце розташування зупинок, точок огляду тощо, основні творчі задачі екскурсовода на кожному етапі).

**Техніка проведення екскурсії** – це сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів, розташування груп біля об'єкту, техніки роботи екскурсовода в транспортному засобі, техніки розповіді, використання пауз в екскурсії, дотримання пауз і часу, роботи з запитаннями екскурсантів.

**Функція екскурсії** – призначення, роль екскурсії.

**Навчальне видання**



**Т.З. МАЛАНЮК**

**І.І. БАЗІНЯК**

## **МУЗЕЄЗНАВСТВО І ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО**

**Навчально–методичний посібник**

В авторській редакції  
Гарнітура Times New Roman  
Наклад 300 прим.